

Artikel 31

Deze wet kan worden aangehaald onder de titel „Grondwaterwet Waterleidingbedrijven”.

Artikel 32

Deze wet treedt in werking met ingang van een door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,

De Minister van Justitie.

2522 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

§ 1. Algemeen

De toeneming van het watergebruik heeft er in de loop der jaren toe geleid, dat de aanspraken op het in de bodem aanwezige water ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening zowel als van andere belangen steeds groter zijn geworden. Conflicten tussen de verschillende belanghebbenden bij het grondwater zijn dientengevolge niet uitgebleven. Het is duidelijk, dat daarbij zich gevallen kunnen voordoen, waarin het belang van de volksgezondheid medebrengt, dat de aanspraken van de openbare drinkwatervoorziening op het grondwater het zwaarst dienen te wegen. Dit beginsel werd reeds in 1838 erkend door de wetgever, toen hij in artikel 675, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, bepaalde:

„De eigenaar van een waterbron mag den loop der bron niet veranderen, indien dezelve aan de inwoners van eene stad, een dorp of gehucht, het voor hen noodzakelijke water verschaft.”

Tegenover deze beperking van de bevoegdheden van de gerechtigde op het water, werd zijn aanspraak op schadevergoeding gesteld in het tweede lid:

„In dat geval heeft de eigenaar aanspraak op eene door deskundigen te regelen schadeloosstelling, ten ware het gebruik des waters wettig verkregen of verjaard mocht zijn.”

Het is niet waarschijnlijk, dat dit aan de Franse Code Civil ontleende artikel in Nederland veel werd toegepast.

Dit neemt niet weg, dat de juistheid der in het artikel neergelegde beginselen thans nog kan worden erkend. Dat zij beperkt bleven tot het gebruik van natuurlijke bronnen en niet van toepassing werden verklaard ten aanzien van de onttrekking van water aan de grond met mechanische hulpmiddelen, zal wel mede hieraan dienen te worden toegeschreven, dat in de vorige eeuw weinig behoefte werd gevoeld aan een regeling van mogelijke conflicten tussen hen, die de openbare drinkwatervoorziening verzorgden, en andere gebruikers van grondwater. Centrale drinkwatervoorzieningen toch bestonden tot het einde der negentiende eeuw slechts in een beperkt aantal stedelijke gemeenten en onttrokken merendeels grondwater aan z.g. woeste gronden, althans aan gronden, buiten de eigenlijke landbouwgebieden gelegen.

De intensiteit van de exploitatie van landbouwgronden was voorts in een minder gevorderd stadium dan thans, hetgeen wellicht medebracht, dat verlaging van het grondwaterpeil minder waargenomen gevolgen had.

De toestand bleef derhalve bestaan, dat, behoudens de reeds vermelde archaische uitzondering in het Burgerlijk Wetboek, het belang der openbare drinkwatervoorziening bij de winning van grondwater geen uitdrukkelijke erkenning in 's lands wetgeving deelachtig werd.

Wanneer de eigenaren van waterleidingbedrijven dan ook niet naar

het zeer extreme middel der onteigening grijpen, is hun rechtspositie niet van een andere orde dan die van particuliere grondeigenaren. Deze laatsten slaagden er niet zelden in hun belangen zwaarder te laten wegen. Bij Koninklijk besluit van 19 Juli 1892 no. 31 besliste de Kroon naar aanleiding van een aanvraag om vergunning uit hoofde van de Hinderwet voor een stoompompinstallatie ten behoeve van een waterleidingbedrijf, dat volgens deze wet niet slechts vergunning wordt gevorderd voor de oprichting van enig stoomwerktuig afzonderlijk, maar voor de gehele inrichting, die door stoom gedreven wordt, waartoe in dit geval mede behoorden „de welpijpen en buizen” van de drinkwaterleiding, waarmede, naar de appellant vreesde, water aan zijn gronden zou worden onttrokken.

Deze beslissing is voor de openbare drinkwatervoorziening van grote betekenis geweest, aangezien praktisch alle pompinstallaties van waterleidingbedrijven behoren tot de inrichtingen, waarop de Hinderwet betrekking heeft. De Hinderwet kent niet de mogelijkheid, dat vergunning wordt verleend voor een inrichting, die schade voor anderen ten gevolge heeft, onder verplichting voor de houder der inrichting deze schade te vergoeden. Iedere schade, hoe gering ook, kan dus ten gevolge hebben, dat aan een waterleidingbedrijf vergunning tot het winnen van grondwater wordt onthouden, ook wanneer het belang der volksgezondheid een tegenovergestelde beslissing zou vereisen. Als voorbeeld van de bestaande jurisprudentie worde vermeld het Koninklijk besluit van 7 Februari 1938 no. 39, waarbij bekrachtigd werd het weigeren van vergunning aan het waterleidingbedrijf te Loosdrecht tot het plaatsen van een reservepompinstallatie, gezien de hiermede gepaard gaande mogelijkheid van toeneming van de wateronttrekking.

Ook uit hoofde van het burgerlijk recht kan onttrekking van water door een waterleidingbedrijf in gevaar worden gebracht. In zijn arresten van 18 Februari 1944 en 31 Maart 1944, van welke het eerste is gepubliceerd (N.J. 1944, no. 226), besliste de Hoge Raad, dat de gemeente 's-Gravenhage door het onttrekken van water van aan haar waterwinplaats grenzende terreinen inbreuk maakte op de eigendom van deze terreinen. Weliswaar werd in het berechte geval een oplossing gevonden, die aan de belangen van de drinkwatervoorziening geen afbreuk deed, doch er bestaat generlei waarborg, dat in een volgend geval de benadeelde grondeigenaar genoeg zal nemen met een andere oplossing dan staking der onrechtmatige wateronttrekking. De rechtspositie van de openbare drinkwatervoorziening is ook hierdoor wankel.

Het waren deze omstandigheden, die er toe leidden, dat reeds zeer geruime tijd naar een meer bevredigende wettelijke regeling werd gestreefd. Daarbij kwam, dat niet slechts de onttrekking van water aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening problemen opleverde, doch ook de wateronttrekking ten behoeve van industrie en landbouw. Er zou daarom in een maatschappelijke behoefte worden voorzien, wanneer een algemene wettelijke regeling van de onttrekking van water aan de bodem tot stand zou komen en daarbij mede de positie der waterleidingbedrijven met inachtneming van het belang der volksgezondheid zou worden geregeld. Zoals uit het hierna volgend historisch overzicht moge blijken, is de voorbereiding van een algemene wettelijke regeling van wateronttrekking aan de bodem een aangelegenheid, die vanwege haar vele facetten een zeer grondige studie en dientengevolge een langdurige voorbereiding vereist. Daar het belang van de volksgezondheid aan de positie der waterleidingbedrijven een bijzonder karakter verleent, is het wenselijk, dat reeds thans een wettelijke regeling in zake de wateronttrekking aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening tot stand komt. Het tot stand brengen van een algemene regeling met betrekking tot wateronttrekking aan de bodem heeft niet die mate van urgentie en zal nog geruime tijd van voorbereiding vereisen. De wens om tot een regeling te geraken in zake de wateronttrekking aan de bodem door drinkwaterleidingen werd voor het eerst ter sprake gebracht in een in 1901 door de Directie der Nederlandse Heidemaatschappij aan de Minister van Binnenlandse Zaken uitgebracht rapport. Het behelste de opmerkelijke conclusie, dat op grond van de Hinderwet geen voorwaarden kunnen worden gesteld ter voorkoming van schade door wateronttrekking, toegebracht aan de bodemcultuur en de watervoorziening van eigenaren van naburige gronden. Hieraan werd het verzoek om een wettelijke regeling verbonden. Zoals sindsdien gebleken is, heeft de jurisprudentie in zake de Hinderwet zich in andere richting ontwikkeld dan werd verondersteld in genoemd rapport.

Ingevolge een desbetreffende opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken dd. 14 Januari 1911 diende de toenmalige (in 1910 ingestelde) Staatscommissie voor Drinkwatervoorziening op 1 Augustus 1911 een rapport in, waarin de basis werd aangegeven voor een wetsvoorstel tot regeling van de wateronttrekking aan de bodem.

De Minister voornoemd zond daarna op 4 Juli 1912 een vooront-

Reg. inzake het onttrekken v. water a. d. bodem door waterleidingbedr.

werp van wet om advies aan de Staatscommissie. Deze commissie, die inmiddels de naam van Centrale Commissie voor Drinkwatervoorziening had gekregen, bracht in April 1914 haar advies uit, vergezeld van een nieuw wetsontwerp, afwijkend van het departementale ontwerp.

Bij brief van 9 Maart 1920 zond de Minister van Arbeid om advies aan de Centrale Commissie een nieuw wetsontwerp tot regeling van de wateronttrekking aan de bodem en de bescherming van waterwinplaatsen, waaromtrent de Commissie in hetzelfde jaar advies uitbracht.

In 1925 zond de Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid een gewijzigd wetsontwerp van dezelfde strekking om advies aan de Centrale Commissie, onder mededeling, dat o.a. de Minister van Waterstaat verschillende bezwaren tegen het ontwerp had.

De voornaamste bepalingen van dit ontwerp voor een algemene regeling van wateronttrekking aan de bodem waren: vergunning is vereist voor nieuwe inrichtingen tot wateronttrekking met een vermogen van meer dan 6 m³ per uur; in het algemeen belang kunnen voorwaarden worden gesteld ten behoeve van het natuurschoon en ter beperking of voorkoming van privé-schade; de regeling is niet van toepassing op drainering ten behoeve van de landbouw; voorwaarden, waarvan de kosten te hoog zouden worden in verhouding tot de nadelen, kunnen vervangen worden door uitzicht op schadevergoeding; aansprakelijkheid van de vergunninghouders wegens toegebrachte schade bestaat slechts gedurende 10 jaren, terwijl deze bij latere uitbreiding van de inrichting voor nieuwe schade slechts gedurende 3 jaren bestaat.

Voorts omvatte het ontwerp bepalingen in zake opheffing van belemmeringen en bescherming van waterwinplaatsen, die hier buiten beschouwing kunnen blijven.

De Minister van Waterstaat achtte het een bezwaar, dat de regeling van het ontwerp van toepassing was op waterstaatswerken als droogmakerijen, polderbemalingen en bemalingen van bouwputten: de wet zou zich z.i. moeten beperken tot drinkwaterleidingen.

In haar advies van 11 Juli 1927 verklaarde de Centrale Commissie voor Drinkwatervoorziening, dat zij een wettelijke regeling in zake de wateronttrekking aan de bodem niet meer urgent achtte, aangezien kort tevoren ingestelde onderzoeken (het rapport der Commissie-Goedhart) hadden aangetoond, dat de bezwaren tegen wateronttrekking door waterleidingbedrijven overdreven waren.

Voorts was naar haar mening een regeling in zake opheffing van belemmeringen overbodig geworden, terwijl in de bescherming van waterwinplaatsen ware te voorzien door vergemakkelijking van de mogelijkheden tot onteigening. Sedertdien is echter meer ervaring t.a.v. de invloed der grondwateronttrekking opgedaan, vooral door de onderzoeken van de commissie in zake de wateronttrekking aan de bodem, ingesteld bij beschikking van de Minister van Economische Zaken van 9 Juni 1934. Dit besluit werd genomen overeenkomstig het advies in het eindrapport der commissie in zake wateronttrekking aan de Veluwe (verschenen in 1933), die in 1927 was ingesteld door de Minister van Binnenlandse Zaken en Landbouw, naar aanleiding van een plan van Amsterdam tot het stichten van een waterwinplaats op de Veluwe. In deze commissie waren vertegenwoordigd het Staatsbosbeheer, de Cultuurtechnische Dienst, het Landbouwkundig Proefstation en Bodemkundig Instituut T.N.O., de Rijkswaterstaat en het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening. Haar onderzoeken hebben geleerd, dat de invloed van grondwateronttrekking op de bodemcultuur sterk van locale factoren afhankelijk is, zodat een nauwgezet onderzoek naar de plaatselijke gesteldheid steeds vereist is. De Centrale Commissie voor Drinkwatervoorziening heeft op grond van dit feit bij brief van 30 Juni 1938 de aandacht van de Minister van Sociale Zaken gevestigd op de bezwaren van de bestaande toestand, waarbij de Hinderwet wordt toegepast op inrichtingen van waterleidingen tot het onttrekken van water aan de bodem. De commissie wees er daarbij op, dat de Hinderwet volgens de jurisprudentie niet het opleggen van voorwaarden in zake schadevergoeding kent, doch alleen het weigeren van vergunning, wanneer geen voorwaarden mogelijk zijn om schade te voorkomen. Zij verzocht daarom het opleggen van schadevergoeding mogelijk te maken, hetzij door wijziging van de Hinderwet, hetzij door wijziging van de toepassing daarvan. De Minister van Sociale Zaken antwoordde, dat een en ander niet mogelijk was, en nodigde de Centrale Commissie uit de door haar subsidiair in het vooruitzicht gestelde nadere voorstellen in te dienen.

De Centrale Commissie gaf hierop aan de Minister in overweging een veelzijdig samengestelde commissie in te stellen, die bij de bestudering van het vraagstuk van de onttrekking van grondwater ook het open water niet buiten beschouwing zou dienen te laten. Aangezien een dergelijke studie zeer omvangrijk zou zijn, meende de Centrale Commissie, dat de in te stellen commissie, in afwachting van

het resultaat van haar arbeid op brede grondslag, reeds de vraag onder ogen zou moeten zien hoe, hetzij binnen het kader van de Hinderwet, hetzij met behulp van een bijzondere wettelijke voorziening, in voorkomende gevallen een zodanige oplossing kan worden gevonden, dat het belang der drinkwatervoorziening zoveel mogelijk wordt gediend. Bij brief van 31 Mei 1939 deelde de Minister van Sociale Zaken mede, dat het in zijn voornemen lag een commissie in te stellen, welke tot taak zou hebben te adviseren omtrent de vraag, hoe de wateronttrekking aan de bodem ten behoeve van de drinkwatervoorziening wettelijk behoort te worden geregeld. Bij brief van 7 Juli 1939 verklaarde de Centrale Commissie, dat zij zich met het oog op de urgentie der aangelegenheid er mede kan verenigen, dat een kleine commissie zich bezighield met de wateronttrekking aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Daarnaast handhaafde zij haar mening, dat het vraagstuk van de wateronttrekking aan de bodem op brede grondslag diende te worden bestudeerd.

Na het verschijnen van het rapport Drinkwatervoorziening Westen des Lands (1940), uitgebracht door de Centrale Commissie voor Drinkwatervoorziening, heeft de wvd. secretaris-generaal van het Departement van Sociale Zaken aan de Centrale Commissie de opdracht gegeven, een integrale wettelijke regeling van de drinkwatervoorziening, daaronder begrepen de wateronttrekking aan de bodem, te ontwerpen. Bij de uitvoering van haar opdracht had de Centrale Commissie rekening te houden met de volgende zes onderwerpen:

1. het hygiënisch toezicht op waterleidingbedrijven;
2. de organisatie van de openbare drinkwatervoorziening;
3. de voorziening van de z.g. onrendabele gebieden;
4. de bescherming van waterwinplaatsen;
5. de onttrekking van water aan de bodem;
6. vereenvoudiging van de onteigening van gronden in het belang van de openbare drinkwatervoorziening.

De commissie besloot het hygiënisch toezicht en de organisatie der openbare drinkwatervoorziening tot voorwerp van een afzonderlijk wetsontwerp te maken.

Voor de voorziening van de z.g. onrendabele gebieden werd het voldoende geoordeeld, wanneer een subsidieregeling door de Minister van Sociale Zaken in overleg met zijn daarbij betrokken ambtgenoten zou worden getroffen. De bescherming van waterwinplaatsen zou steeds in wezen een bestemming van gronden zijn. Nadat de regeling in zake het Nationale Plan en streekplannen tot stand was gekomen, welke laatstelijk haar vorm kreeg in de wet van 28 September 1950, *Stb.* K 236, bestond geen aanleiding om buiten het kader der planologische maatregelen te streven naar een regeling voor de bescherming van waterwinplaatsen.

De onttrekking van water aan de bodem en de onteigening ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening lenen zich tot regeling bij een wet. Hiertoe strekt het onderhavige ontwerp. Met name ten aanzien van het eerste onderwerp was het wenselijk, dat de Centrale Commissie overleg pleegde met andere deskundigen, voor wie deze zaak van belang was. Zij stelde zich daartoe in verbinding met de Minister van Waterstaat, de Minister van Sociale Zaken en de commissie in zake wateronttrekking aan de bodem. Dit leidde tot het gevolg, dat de vergaderingen over dit ontwerp van de Subcommissie Wetgeving van de Centrale Commissie voor Drinkwatervoorziening werden bijgewoond door vertegenwoordigers van de Raad voor de Waterhuishouding, de Commissie in zake wateronttrekking aan de bodem en het Departement van Sociale Zaken.

§ 2. Strekking en inhoud van het wetsontwerp

Ten gevolge van de beperking van het onderhavige ontwerp tot de wateronttrekking ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening kan door middel van dit ontwerp niet worden nagestreefd hetgeen het hoofdzakelijk doel dient te zijn van een algemene regeling: een oordeelkundig beheer van het binnen 's lands grenzen beschikbare grondwater. De strekking van het onderhavige ontwerp is dan ook geen andere dan die van het reeds besproken artikel 675 van het Burgerlijk Wetboek, het geven van een regeling, krachtens welke de rechten van degenen, die de beschikking hebben over water, en van degenen, die behoefte hebben aan water, met inachtneming van het algemeen belang kunnen worden afgebakend.

Het ontwerp bepaalt zich tot een regeling betreffende het gebruik maken door waterleidingbedrijven van grondwater, voorkomend in terreinen, waarvan de eigendom aan anderen toebehoort, en hetgeen daarmee samenhangt. De eigenaren van gronden zijn gehouden de onttrekking van grondwater aan hun terreinen te gedogen, wanneer het belang der openbare drinkwatervoorziening dit vergt. Dit brengt mede, dat onteigening van gronden in verschillende gevallen zal worden voorkomen. De vraag, of een bepaalde wateronttrekking ten

behoefte van de openbare drinkwatervoorziening nodig is, wordt beoordeeld door de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid, ten aanzien van wiens beslissingen beroep openstaat op de Kroon.

De vraag is gerezen, of in plaats van aan de Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid de bevoegdheid tot het verlenen van vergunning aan Gedeputeerde Staten moet worden toegekend.

Voor dit laatste pleiten immers niet slechts de ervaring en het inzicht van deze colleges in gewestelijke aangelegenheden, maar tevens de ook door de ondergetekenden onderschreven opvatting, dat Gedeputeerde Staten een belangrijke taak hebben ten aanzien van de organisatie van de openbare drinkwatervoorziening. Hiertegenover staat, dat de toepassing van de onderhavige regeling in belangrijke mate afhankelijk is van de onderzoeken van gespecialiseerde geohydrologische en landbouwkundige diensten, waarover de provincies niet beschikken.

Het was echter niet in hoofdzaak deze overweging, welke er toe leidde, dat aan het verlenen van vergunning door het centraal gezag de voorkeur werd gegeven, doch de omstandigheid, dat dit wetsontwerp, voor wat betreft de waterleidingbedrijven, vooruitloopt op de algemene regeling van de wateronttrekking aan de bodem. Een zodanige regeling dient een goed beheer van al het in Nederland aanwezige grondwater mogelijk te maken.

Evenals ten aanzien van oppervlaktewater doet zich echter het verschijnsel voor, dat goed grondwater slechts in beperkte mate aanwezig is, waardoor de zich voordoende vraagstukken in een landelijk kader dienen te worden bezien. Er zal daarom een nationale grondwaterpolitiek dienen te worden gevoerd, welke uiteraard verband zal dienen te houden met het van Rijkswegen ten aanzien van het oppervlaktewater gevoerde beleid.

In overeenstemming met het oordeel van de Ministers van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en van Verkeer en Waterstaat menen derhalve de ondergetekenden, dat in dit ontwerp de bevoegdheid tot het verlenen van vergunning in eerste aanleg een taak der landsoverheid diende te zijn. Een overeenkomstig standpunt wordt o.m. in België en Groot-Brittannië gehuldigd.

Uiteraard dient met gewestelijke en plaatselijke problemen rekening te worden gehouden. Vandaar dat in de ontworpen regeling de adviezen van de colleges van Gedeputeerde Staten en van de colleges van burgemeester en wethouders worden vereist, terwijl de besturen der waterschappen door bijzondere kennisgeving in de gelegenheid worden gesteld hun gevoelen kenbaar te maken. Deze bestuurscolleges kunnen bij hun advies rekening houden met het advies omtrent de aanvraag om vergunning, dat is uitgebracht door de commissie van deskundigen.

Overeenkomstig de regeling in de Hinderwet wordt het vergunningstelsel ingevoerd voor het tot stand brengen van een nieuwe inrichting tot wateronttrekking, het uitbreiden of het wijzigen van een bestaande inrichting of het hebben van een inrichting. Dit biedt een mogelijkheid om invloed te oefenen op de plaats, waar zodanige inrichtingen zullen komen, en om voorschriften te geven ter voorkoming of beperking van uit de beoogde onttrekking voortvloeiende nadelige gevolgen.

De vergunning voor een onttrekking heeft in het ontwerp een gelijke waarde als een verklaring van algemeen nut uit hoofde van de Belemmeringenwet Privaatrecht. De betrokken grondeigenaren zijn n.l. gehouden de beïnvloeding van de grondwaterstand in hun terreinen door de onttrekking te gedogen.

De Minister doet zich ten aanzien van de toepassing der wet voorlichten door een voor dit doel in te stellen commissie van deskundigen. De arbeid van zodanige commissie zal ongetwijfeld de meeste vrucht dragen, indien haar samenstelling overeenkomt met die van de bestaande commissie in zake wateronttrekking aan de bodem, welke hierboven in § 1 werd weergegeven. Bij de toepassing der wet worden Gedeputeerde Staten, de colleges van burgemeester en wethouders en de waterschapsbesturen betrokken.

Tegenover de verplichting tot gedogen van de grondeigenaren staat hun recht op schadevergoeding. Naast de beperking, dat schade, indien zulks redelijkerwijze mogelijk is, op kosten van de vergunninghouder wordt ondervangen, is met betrekking tot de vaststelling der schadevergoeding bepaald, dat deze niet behoeft te bestaan in de betaling van een geldsom of van een geldsom ineens. Voor elk geval kan daarom de onder de bestaande omstandigheden meest geschikte vorm van schadevergoeding worden vastgesteld. Zo zal b.v. de beschikbaarstelling van water kunnen worden voorgeschreven.

Een bijzondere moeilijkheid in verband met geschillen over wateronttrekking levert de vaststelling van de feitelijke gevolgen der onttrekking op. Ter tegemoetkoming in deze moeilijkheid is een regeling ontworpen, waarbij de adviescommissie, die uit hoofde van haar beoordeeling van de vergunningsaanvraag reeds met de feitelijke om-

standigheden bekend is, bemiddeling verleent tussen de benadeelde en het waterleidingbedrijf. Het inroepen van deze bemiddeling is verplicht gesteld. Leidt zij niet tot een resultaat, dan kan op de gewone wijze een beroep op de rechter worden gedaan.

De onteigening van gronden ten behoeve van pompstations van waterleidingbedrijven was tot dusverre gebonden aan de algemene bepalingen van de onteigeningswet.

Blijkens de ervaring brengt het belang der volksgezondheid niet zelden mede, dat een spoediger behandeling dan die van een normale onteigening wenselijk is. Aangezien de onttrekking van water ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening in het onderhavige wetsontwerp van Overheidswege een bijzondere sanctie verkrijgt, welke niet wordt verleend dan na nauwgezet onderzoek, ingesteld voordat de vergunning wordt verleend, met inachtneming van de belangen van anderen, is het niet noodzakelijk, dat ten behoeve van dit doel de gewone vorm van onteigening wordt toegepast. Evenals ten aanzien van andere onderwerpen van evident algemeen belang, wordt de wet tot verklaring van algemeen nut vervangen door een Koninklijk besluit van dezelfde strekking. Daarbij komt, dat het tijdsverloop, dat gepaard gaat met de behandeling van een aanvraag om vergunning, op zich zelf reeds bespoediging van de onteigeningsprocedure wenselijk doet zijn.

Door deze regeling komt een einde aan de thans bestaande anomalie, dat ten behoeve van de woningbouw wel een verkorte onteigeningsprocedure kan worden toegepast, doch dat voor de met deze bouw zo nauw samenhangende drinkwatervoorziening de lange weg moet worden gevolgd, die in het algemeen voor onteigening is voorgeschreven.

De onderhavige regeling heeft alleen betrekking op nieuwe wateronttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening en op uitbreidingen van reeds bestaande.

In de bestaande toestanden wordt derhalve niet ingegrepen, aangezien van een behoefte daaraan niet is gebleken.

§ 3. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Onder inrichtingen vallen niet de pompinstallaties van fabrieken, kampen en dergelijke, aangezien de installaties dier inrichtingen niet bestemd zijn voor openbare drinkwatervoorziening.

Artikel 2

Dit artikel bevat een der hoofdpunten van het ontwerp, het verbod om zonder vergunning inrichtingen tot onttrekking van water aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening tot stand te brengen, uit te breiden, in werking te hebben en, met zekere restricties, te wijzigen.

Bij het verbod een inrichting zodanig te wijzigen, dat uit de wijziging, anders dan door vergroting van het vermogen, schade aan gronden of wateren van anderen kan voortvloeien, is o.m. gedacht aan het geval, dat een waterleidingbedrijf, dat diep water wint onder een afsluitende laag, er toe overgaat water boven deze laag te onttrekken.

Wateronttrekking door middel van proefboringen valt niet onder dit artikel, aangezien het aldus onttrokken water niet voor de openbare drinkwatervoorziening bestemd is.

Artikel 3

De commissie zal worden samengesteld uit deskundigen op het gebied van bodemkunde, bosbouw, geohydrologie, landbouw, waterstaat en uit deskundigen op andere gebieden, wier bijstand bij het werk der commissie wenselijk mocht zijn.

Lid 2 maakt mogelijk, dat de commissie op het terrein van wateronttrekking aan de bodem door inrichtingen een ruimer adviserende taak wordt toebedeeld dan wat de enkele toepassing der wet betreft.

Artikel 4

Ten behoeve van de beoordeling van de gevolgen der wateronttrekking wordt op waterleidingbedrijven de plicht gelegd de hoeveelheden van het door hen opgepompte water te registreren. Dit geldt voor alle inrichtingen, derhalve ook voor die met een capaciteit van minder dan 10 m³.

Artikel 5

Dit artikel heeft betrekking op onderzoeken, die van Rijkswegen — en dus ook op 's Rijks kosten — kunnen worden ingesteld.

De gedoogplicht, die in deze bepaling op grondeigenaren en -gebruikers kan worden gelegd, heeft uitsluitend betrekking op belemmeringen van privaatrechtelijke aard.

Artikel 6

Deze bepaling heeft eveneens slechts betrekking op privaatrechtelijke belemmeringen, die in de weg kunnen staan aan wateronttrekkingen aan de bodem ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening. Evenals in de Belemmeringenwet Privaatrecht wordt hier in beginsel het recht op schadevergoeding erkend van degenen, op wie de plicht tot gedogen wordt gelegd.

Artikel 7

De onderzoeken, bedoeld in dit artikel, komen voor rekening van de aanvrager. De in dit artikel bedoelde onderzoeken zijn de normale geohydrologische onderzoeken, die tot de voorbereiding van de wateronttrekking behoren.

Artikel 8

Alvorens de aanvraag ter inzage wordt gelegd, wordt advies van de Commissie van deskundigen ingewonnen. Deze regeling, die overeenkomt met de regeling in de Ruilverkavelingswet, maakt mogelijk, dat de belanghebbenden kennis nemen van een deskundig advies omtrent de gevolgen der beoogde onttrekking, die zij zelf in de regel, bij gebrek aan gegevens, niet kunnen beoordelen.

Artikelen 9—11

De behandeling van de vergunningsaanvraag verschilt in beginsel niet van die, welke de Hinderwet vereist.

De waarborg is gegeven, dat de dagelijkse besturen van provincies, gemeenten en waterschappen hun standpunt kenbaar kunnen maken, alvorens op de aanvraag wordt beslist. De vraag, wie in dit onderdeel der wet onder belanghebbenden moeten worden verstaan, zal in de praktijk met inachtneming van de strekking van de wet moeten worden beantwoord. De verplichte toezending van de aanvraag met de desbetreffende stukken aan de waterschapsbesturen, die niet als adviescolleges optreden, maakt echter duidelijk, dat de waterschappen, mits de feitelijke omstandigheden zulks rechtvaardigen, als belanghebbenden worden aangemerkt.

Artikel 12

Uit artikel 6 vloeit voort, dat de rechthebbenden op gronden en wateren de wateronttrekking door middel van een inrichting moeten gedogen. Deze inbreuk op de rechten van particulieren is slechts dan aanvaardbaar, wanneer het algemeen belang dit bepaaldelijk vereist. Vandaar dat in lid 2 van dit artikel is bepaald, dat vergunning slechts dan wordt verleend, wanneer het algemeen belang dit vordert. Het spreekt vanzelf, dat het algemeen belang der drinkwatervoorziening alleen dan mag prevaleren boven andere algemene belangen, wanneer na nauwkeurige afweging zou blijken, dat deze laatste belangen, waarbij b.v. aan landbouwbelangen kan worden gedacht, niet zodanig zouden worden getroffen, dat het verlenen van een vergunning ondanks de eisen der drinkwatervoorziening niet verantwoord zou zijn.

Artikel 13

De omvang der onttrekking wordt bepaald door het aangeven van het aantal kubieke meters water, dat per periode aan de bodem wordt onttrokken. Dit brengt mede, dat het opstellen van reservepompinstallaties nimmer op bezwaar zal stuiten, zolang deze voor haar eigenlijke bestemming dienst doen. De controle op de naleving wordt mogelijk gemaakt door de in artikel 4 voorgescreven registratie.

Artikel 14

Deze bepaling komt overeen met artikel 12, vierde lid, van de Hinderwet. (Artikel 16 van het ontwerp nieuwe Hinderwet.)

Artikel 15

Dit artikel opent o.m. de mogelijkheid nieuwe voorschriften aan een vergunning te verbinden. Uiteraard zal van deze mogelijkheid nooit gebruik dienen te worden gemaakt tot het opleggen van zeer bezwarende voorwaarden, die in feite het gebruik van de vergunning onmogelijk maken.

Artikel 16

In afwijking van overeenkomstige bepalingen in andere wetten is hier niet voorgescreven, dat de vergunning vervalt, wanneer de bij de vergunning gegeven voorschriften niet worden nageleefd. Het is immers met het belang der volksgezondheid onverenigbaar, dat het pompstation van een waterleidingbedrijf bij wijze van administratief-rechtelijke sanctie buiten gebruik wordt gesteld.

Artikel 18

In afwijking van artikel 1275 van het Burgerlijk Wetboek is hier mogelijk gemaakt, dat schadevergoeding wordt gegeven in natura of b.v. in periodieke betalingen. Deze regeling vindt hierin haar grond, dat het maatschappelijk van belang kan zijn, dat de benadeelde genoegzaam neemt met een andere vorm van schadevergoeding dan met de betaling van een geldsom ineens.

Voor een particulier behoeft het immers niet aantrekkelijker te zijn de exploitatie van een stuk grond voort te zetten dan een geldsom ineens te ontvangen. Maatschappelijk kan verkleining van het nationale landbouwareaal ongewenst zijn. Uit de aard der zaak zal niet alleen de commissie, doch ook de rechter met het bepaalde in dit artikel rekening moeten houden.

Artikelen 19—21

De commissie treedt op als bemiddelaar, niet als rechter. De door haar ontworpen regeling is dus niet bindend voor de partijen, tenzij deze zelf daartoe besluiten. In artikel 21, lid 3, wordt de kracht van een besluit van partijen toegekend aan haar stilzwijgen, in dier voege, dat zij gebonden zijn aan een regeling, waartegen zij geen bezwaren hebben ingebracht. Richtlijnen, aan de hand waarvan de commissie haar oordeel zou moeten vormen, zijn niet vastgesteld, daar het niet mogelijk is te voorzien met welke omstandigheden zij rekening zal moeten houden. Te verwachten is echter, dat de vrijheid, die de commissie bij de bepaling van haar standpunt geniet, aan de toepassing van deze bepalingen ten goede zal komen.

Artikelen 23—27

In deze artikelen wordt in de eerste plaats de strafbaarstelling geregeld van hen, die zich aan overtreding der gestelde voorschriften schuldig maken. Deze bepalingen, alsmede die, waarin de mogelijkheid is neergelegd datgene af te dwingen, waartoe zonder grond medewerking is geweigerd, mochten in het ontwerp niet ontbreken.

Artikel 28

Ingevolge dit artikel wordt een noodzakelijke aanvulling gebracht in de onteigeningswet. Deze aanvulling beoogt op eenvoudige wijze onteigening van gronden ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening mogelijk te maken.

Onder gronden ten behoeve van een inrichting worden zowel verstaan het terrein, dat nodig is voor de inrichting zelf, alsook de gronden, waarvan de eigendom ten behoeve van de noodzakelijke hygiënische bescherming van het grondwater moet worden verkregen.

Artikel 29

Onder inrichtingen in normaal bedrijf worden verstaan inrichtingen, waarmede water wordt onttrokken in overeenstemming met het vermogen der inrichting.

Artikelen 30—32

Deze artikelen vereisen geen nadere toelichting.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,

A. M. JOEKES.

De Minister van Justitie,

H. MULDERIJE.